

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Кафедра інформаційної, бібліотечної та архівної справи

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для бакалаврів спеціальності
029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Харків – 2018

УДК 316.77(073)
С69

Друкується за рішенням ради
факультету соціальних комунікацій ХДАК

Рекомендовано кафедрою інформаційної, бібліотечної
та архівної справи
(протокол № 6 від 02 .11. 2017 р.)

Укладач:

І.О. Давидова, доктор наук із соціальних комунікацій,
професор, завідувач кафедри інформаційної,
бібліотечної та архівної справи

С69

Соціальні комунікації: прогр. та навч.-метод. матеріали до курсу для бакалаврів зі спец. 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» / Харк. держ. акад. культури; уклад.: І. О. Давидова. — Х., 2018. —32 с.

УДК 316.77(073)

Навчальний курс «Соціальні комунікації» є базовим для підготовки бакалаврів зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Зміст курсу розкриває онтологічні засади та концептуальну специфіку соціальних комунікацій, визначає структуру й організаційне становлення підсистем, окреслює напрями їх діяльності в умовах формування інформаційного суспільства.

Для студентів, викладачів, аспірантів, слухачів системи підвищення кваліфікації та післядипломної освіти.

© Давидова І. О., 2018

© Харківська державна академія культури, 2018

І. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ »

Опис предмета навчальної дисципліни

Предмет: соціальні комунікації суспільства

Курс: Підготовка бакалаврів	Напрямок, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: 3	Шифр та назва напрямку 0201. Культура	Обов'язкова Рік підготовки: 2 Семестр: 3.
Загальна кількість годин: 90	Шифр та назва спеціальності: 029: «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»	Лекції (теоретична підготовка): 24 год. Семінари: 10 год. Самостійна робота: 56 год.
Тижневих годин: 2		Вид контролю: іспит, 3 семестр.

МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Соціальні комунікації» (СК) – навчальна дисципліна, яка в контексті сучасних досягнень теорії соціальних комунікацій посилює світоглядну і теоретичну професійну підготовку бакалаврів спеціальностей документально-комунікаційного циклу.

Мета навчальної дисципліни – ознайомлення студентів із теоретичними та методологічними основами, складовими та структурою системи соціальних комунікацій, окреслення напрямів їх діяльності в умовах формування інформаційного суспільства.

Завдання навчальної дисципліни:

- розглянути терміносистему соціальних комунікацій;
- розкрити завдання і функції соціальних комунікацій в суспільстві;
- висвітлити еволюцію теорії та практики соціальних комунікацій;

- розглянути сутність основних концепцій теорії соціальних комунікацій;
- розширити уявлення студентів про види та рівні комунікаційної діяльності;
- розглянути складові процесу комунікацій;
- дати уявлення про моделі процесу комунікацій;
- визначити організаційні та технологічні засади формування рівнів комунікаційної культури суспільства, розглянути процеси їх трансформаційних змін;
- розкрити сутність й типологію комунікаційних потреб;
- розкрити лінгвістичні аспекти комунікації;
- ознайомити студентів з особливостями невербальної комунікації;
- поглибити знання про сучасну систему соціальних комунікацій, її структуру та функції;
- розглянути особливості основних підсистем системи соціальних комунікацій, проаналізувати їх сучасний стан;
- розкрити сутність та функції документної комунікації;
- ознайомити студентів з перевагами й недоліками Інтернету як засобу електронної комунікації;
- поглибити знання про функції і характеристики масової комунікації;
- розкрити особливості комунікаційних процесів в системі наукових комунікацій.

ВИМОГИ ДО ЗНАТЬ І НАВИЧОК

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

Знати:

- види, рівні й форми комунікаційної діяльності;
- еволюцію поглядів на розвиток системи соціальних комунікацій;
- соціальну значущість та цілі функціонування соціальних комунікацій в контексті суспільних трансформацій;
- структуру й механізми формування соціальної пам'яті;
- визначення базових термінів;
- систему інформаційно-комунікаційних наук, що вивчають різні аспекти, складові та види комунікаційних явищ;

- систему комунікаційних каналів, взаємодію між ними й динаміку їх розвитку;
- складові системи соціальних комунікацій та їх сучасний стан;
- сутність сучасних технологій управління інформаційно-комунікаційними процесами в суспільстві.

Уміти:

- визначати комунікаційні потреби різних реципієнтів і цільові установки комунікантів;
- самостійно орієнтуватись в комунікаційних потоках, службах, системах;
- вирішувати питання раціональної організації комунікаційних процесів;
- орієнтуватись в літературі з соціально-комунікаційної проблематики й користуватись спеціальною термінологією.

Мати навички:

- визначення тенденцій розвитку соціально-комунікаційної системи;
- впровадження раціональних форм організації комунікаційних процесів;
- подолання комунікаційних бар'єрів в системі усної, документної та електронних комунікацій;
- використання елементів невербальної комунікації в процесі спілкування;
- здійснення публічних виступів;
- віртуального спілкування;
- аналізу діяльності засобів масової інформації.

Перераховані знання, вміння та навички опановуються студентами шляхом вивчення лекційного курсу і самостійної роботи з літературою, закріплюються на семінарських та практичних заняттях, передбачених програмою.

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі іспиту. Передбачено рубіжні етапи контролю у формі усного опитування, перевірки конспектів, рефератів, якості виконання практичних та семінарських завдань, самостійної роботи студентів, тестування.

IV. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ
(денне відділення)

№ п/п	Назва розділів, тем	Усього годин	Лекцій	Сем.	Практ	Сам. роб.	Форми контр.
Розділ 1. Вступ до теорії соціальних комунікацій							
1	Поняття соціальної комунікації	4	2			2	
2	Комунікаційна діяльність та комунікаційний процес.	8	2	2			
3	Еволюція соціальних комунікацій.	12	2			10	тестування
Розділ 2. Комунікаційне спілкування							
4.	Комунікаційні потреби	4	2			2	
5.	Мовні системи у пізнанні природи й суспільства	10	2			8	
6.	Невербальна комунікація	14	2	2		10	Тестування
Розділ 3. Інформаційно-комунікаційні інститути суспільства							
7.	Формування соціально-комунікаційних інститутів	2	2				
8.	Система документної комунікації суспільства	12	2	2		8	
9.	Електронна комунікація	12	2	2		8	
10.	Масова комунікація	14	4	2		8	
11.	Наукова комунікація	2	2				реферат
	Усього	90	24	10		56	іспит

ЗМІСТ КУРСУ

Вступ

Предмет, структура та завдання курсу. Місце курсу в системі професійної підготовки студентів. Практична спрямованість курсу. Документне забезпечення дисципліни.

Розділ 1

Вступ до теорії соціальних комунікацій

Тема 1. Поняття соціальної комунікації

Комунікація як соціально-історичне явище. Визначення комунікацій. Типи комунікацій: матеріальна, генетична, психічна, біологічна, соціальна. Соціальна комунікація як рух змістів в соціальному часі та просторі. Соціальний простір. Соціальний час. Завдання і функції соціальних комунікацій в суспільстві. Соціальні комунікації й проблема людського спілкування.

Цілі, завдання курсу „Соціальні комунікації”. Взаємозв’язок з іншими дисциплінами. Терміносистема теорії соціальних комунікацій.

Самостійна робота (2 год.): Вивчення терміносистеми теорії соціальних комунікацій.

Тема 2. Комунікаційна діяльність та комунікаційний процес

Комунікаційна діяльність як рух змістів в соціальному часі та просторі. Види комунікаційної діяльності: мікрокомунікація, міді-комунікація, макрокомунікація. Рівні комунікаційної діяльності: міжособистісна, групова, масова комунікація. Форми комунікаційної діяльності: подражание, діалог, управління.

Елементи процесу комунікацій. Суб’єкти, об’єкти комунікаційного процесу. Комунікаційний канал як реальна або уявлена лінія зв’язку між комунікантом та реципієнтом. Різновиди комунікаційних каналів. Вихідні канали: невербальний, вербальний, іконічний, символний. Диференціація вихідних каналів і утворення каналів усної й документної комунікації. Художні і технічні канали комунікації. Формування електронних комунікаційних каналів.

Семінарське заняття (2 год.): Феномен комунікації в природі та суспільстві

Практичне заняття (4 год): Моделювання процесу комунікацій.

Тема 3. Еволюція соціальних комунікацій.

Етапи еволюції соціальних комунікацій в залежності від стадій еволюції культури. Еволюція суспільних комунікаційних систем: дописемні комунікації, рукописна, мануфактурна, індустріальна, електронна, мультимедійна. Процеси інституалізації сфери комунікативної діяльності в суспільстві. Становлення книжкової справи. Формування книговидавничих, книготоргових, бібліотечних, бібліографічних установ. Кумулятивні та некумулятивні установи суспільства. Розподіл їх функцій.

Рівні комунікаційної культури: словесна, книжкова, мультимедійна культура.

Самостійна робота (10 год.): Еволюція каналів поширення інформації та знань.

Розділ 2.

Комунікаційне спілкування

Тема 4. Комунікаційні потреби

Визначення й типологія комунікаційних потреб. Типи комунікаційних потреб в залежності від суб'єкта-носія. Особистісні групові потреби, їх склад і властивості. Групові комунікаційні потреби. Поняття об'єктивних комунікаційних потреб. Суспільні комунікаційні потреби.

Самостійна робота (2 год.): Визначення й типологія комунікаційних потреб.

Тема 5. Мовні системи у пізнанні природи й суспільства

Комунікаційні знаки. Вербальна комунікація та її генезис. Вплив діяльності людини на формування мови й пізнання. Лінгвістичні аспекти комунікації. Мовна комунікація як об'єкт вивчення лінгвістики й психології.

Проблема взаєморозуміння у соціальній комунікації. Комунікаційні бар'єри в усній комунікації і можливості їх подолання.

Сучасні засоби обробки мовних даних. Штучна міжнародна мова есперанто.

Практична робота (2 год.): Термінологічний аналіз вербальної комунікації.

Самостійна робота (8 год.): Аналіз наукових підходів до обґрунтування видів соціальної комунікації.

Тема 6. Невербальна комунікація

Особливості невербальної комунікації. Фізіологічне й культурне підґрунтя невербальної комунікації. Біологічні й соціальні джерела невербальної комунікації. Взаємозв'язок вербальної й невербальної комунікації. Основні канали невербальної комунікації: акустичний, оптичний, тактильний, ольфакторний, естетичний. Кінесика. Проксеміка.

Семінарське заняття (2 год.): Вербальна й невербальна комунікація.

Самостійна робота (2 год.): Невербальні комунікаційні засоби.

Розділ 3.

Інформаційно-комунікаційні інститути суспільства

Тема 7. Формування соціально-комунікаційних інститутів

Сучасна система соціальних комунікацій. Документний, інформаційний, когнітивний рівні системи соціальних комунікацій.

Основні підсистеми системи соціальних комунікацій: бібліотечна, архівна, музейна, органи науково-технічної інформації, засоби масових комунікацій. Сучасний стан функціонування системи соціальних комунікацій: структура, функціональне призначення, організація діяльності, управління, підготовка кадрів. Функціонально-технологічний взаємозв'язок у системі соціальних комунікацій. Процеси інтеграції та диференціації у системі соціальних комунікацій.

Практична робота (4 год.): Аналіз системи соціально-комунікаційних установ суспільства

Тема 8. Система документної комунікації суспільства

Документальна інформація: природа та сутність. Обертання змістів в документно-комунікаційній системі суспільства. Закономірності розвитку документних комунікацій. Канал опублікованих й неопублікованих документів. Основні інститути документної комунікації. Функції документної комунікації. Особливості комунікаційних бар'єрів в системі документної комунікації. Управління системою документних комунікацій суспільства.

Семінарське заняття (2 год.): Документна комунікація: особливості становлення та перспективи розвитку.

Самостійна робота (8 год.): Підготовка до семінарського заняття «Документна комунікація: особливості становлення та перспективи розвитку».

Тема 9. Електронна комунікація

Електронні інтерактивні комунікації – загальна характеристика. Маршал Маклюєн – пророк електронної комунікації. Становлення та розвиток електронної комунікації суспільства. Переваги й недоліки Інтернет як засобу комунікації. Функції електронної комунікації. Інформаційно-комунікаційні сервіси в Інтернет: телеконференції, групи розсилок, чати, електронна пошта, соціальні мережі. Особливості віртуального спілкування. Соціокомунікаційне значення Інтернет.

Семінарське заняття (2 год.): Система електронної комунікації

Тема 10. Масова комунікація

Сутність масової комунікації. масова аудиторія як компонент масових комунікацій. Основні характеристики масової аудиторії. Суспільне значення масової інформації. Багатоканальність масової комунікації. Функції і характеристики масової комунікації. Суб'єкти масової комунікації. Масова інформація та механізми її контролю.

Засоби масової інформації як організаційно-технічні комплекси, що здійснюють передачу та масове тиражування значних

обсягів інформації. Структура сучасної системи засобів масової інформації. Преса. Аудіовізуальні ЗМІ. Інформаційні служби. Система телекомунікацій. Завдання, структура та функціональні особливості їх діяльності.

Семінарське заняття (2 год.): Система масової комунікації.

Практична робота (4 год.): Вивчення регіонального сегменту засобів масової комунікації за видами: преса, аудіовізуальні ЗМІ.

Самостійна робота (12 год.): Підготовка до семінарського заняття «Система масової комунікації».

Тема 11. Наукова комунікація

Система наукових комунікацій суспільства. Її елементи. Становлення системи наукових комунікацій. Особливості комунікаційних процесів в системі наукових комунікацій. Офіційні та неофіційні наукові комунікації. Друковані канали наукової комунікації. Наукові школи. Документно-інформаційні установи в системі наукової комунікації суспільства.

Практична робота (4 год.): Знайомство з науковими школами Харківської державної академії культури.

II. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Завдання до семінарських, практичних занять та самостійної роботи студентів

Розділ 1. Вступ до теорії соціальних комунікацій

Тема 1. Поняття соціальної комунікації.

Самостійна робота (2 год.): Вивчення терміносистеми теорії соціальних комунікацій.

Мета: знайомство студентів з терміносистемою соціальних комунікацій.

У ході вивчення лекційного матеріалу та довідкової літератури з теми, студент повинен надати визначення наступним поняттям:

1. Адресат
2. Комунікатор-комунікант- комунікат
3. Реципієнт
4. Повідомлення
5. Інформаційна взаємодія
6. Інформаційний шум
7. Канал комунікації
8. Механізм зворотнього зв'язку
9. Мета комунікації
10. Мета соціальної комунікації
11. Елементи комунікаційного процесу.

Форма контролю: обговорення.

Література: 10, 44 .

Тема 2. Комунікаційна діяльність та комунікаційний процес

Семінарське заняття: Феномен комунікації в природі та суспільстві — 2 год.

Мета: сформувати у студентів розуміння сутності комунікаційної діяльності як процесу руху змістів в часі та просторі.

Питання:

- Комунікація як умова і характеристика існування соціуму.
- Типи соціальної комунікації.
- Характеристика комунікаційної дії.
- Моделювання комунікативних процесів.

Література: 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 12 .

Практична робота: Моделювання процесу комунікацій – 4 год.

Мета: засвоїти матеріал з теми та підготуватись до семінарського заняття „Феномен комунікації в природі та суспільстві ”.

Умови виконання завдання:

Надати визначення поняття «комунікаційний процес».

1. Скласти список лінійних і нелінійних моделей комунікації.
2. Надати опис 10 моделей комунікації з точки зору:
 - структури (у вигляді схеми);
 - елементів;
 - динаміки процесу комунікації.

3. До вивчення рекомендовані:

Лінійні моделі:

- а) модель Аристотеля;
- б) модель Ласуела (обидві версії);
- в) модель Шенона-Уівера;
- г) модель де Флера.

Нелінійні моделі:

- д) циркулярна модель (Остуда-Шрама, Малецьке, Андерса, Стаатса, Бострома);
- е) модель двухступеневої комунікації Лазарсфельда;
- ж) мозаїчна модель Бейкера;
- з) спіральна модель Ф. Деніса;
- и) дифузна модель Роджерса.

При вивченні й описові моделей виявити їх позитивні сторони й недоліки.

Форма контролю – обговорення.

Література: 1, 2, 4, 5, 6, 7, 12.

Тема 3. Еволюція соціальних комунікацій

Самостійна робота: Еволюція каналів поширення інформації та знань – 10 год.

Мета: засвоїти матеріал з теми «Еволюція соціальних комунікацій». У ході вивчення лекційного матеріалу та додаткової літератури з теми, студент повинен:

1. Визначити етапи еволюції соціальних комунікацій.
2. Надати характеристику дописемної комунікації.
3. Охарактеризувати різні форми документної комунікації.
4. Зрозуміти сутність формальних і неформальних процесів комунікації.
5. Виокремити знакові комунікації як різновид документної комунікації.
6. Прослідити етапи формування і фактори розвитку масової комунікації.
7. Охарактеризувати переваги й недоліки електронної комунікації.

8. Описати сучасні кризові явища у суспільній комунікації.

Форма контролю: обговорення.

Література: 8, 9, 33, 34.

Тема 4. Комунікаційні потреби.

Самостійна робота (2 год.): Визначення й типологія комунікаційних потреб.

Мета: засвоїти матеріал з теми «Комунікаційні потреби». У ході вивчення лекційного матеріалу та додаткової літератури з теми, студент повинен:

1. Надати визначення комунікаційних потреб.
2. Охарактеризувати існуючі підходи до типології комунікаційних потреб.
3. Зрозуміти сутнісну відмінність особистісних та групових інформаційних потреб.
4. Виокремити типи комунікаційних потреб.
5. Охарактеризувати сутність суспільних комунікаційних потреб.

Форма контролю: обговорення.

Література: 2, 4, 10.

Тема 5. Мовні системи у пізнанні природи й суспільства

Практична робота: Термінологічний аналіз вербальної комунікації – 2 год.

Мета: засвоїти сутність базових понять, визначити протиріччя та недоліки у їх сучасних дефініціях.

Умови виконання завдання:

1. Знайти в довідкових виданнях дефініції основних понять з теми: вербальна комунікація, мовна комунікація, усна комунікація, діалог, дискурс, природна мова, документна інформація, документна комунікація, знак, штучний інтелект, когнітивна лінгвістика, інформаційні мови, мовний знак.
2. Скласти порівняльну таблицю визначень основних понять з теми. Записати тлумачення відповідних термінів у табличній формі: термін, його тлумачення, джерело пошуку.

Література: 10, 44.

Самостійна робота: Аналіз наукових підходів до обґрунтування видів соціальної комунікації – 8 год.

Мета: Засвоїти сукупність наукових поглядів на видову класифікацію соціальних комунікацій.

Завдання:

1. Навести 2-3 визначення різних авторів видів соціальної комунікації – вербальної, невербальної, виокремити їх сутнісні ознаки.
2. Охарактеризувати склад синтетичних систем комунікації: сценічної, кінематографічної, образотворчої, музикальної, літературно-художньої.
3. Ознайомитись з існуючими підходами до розгляду національного одягу та предметів побуту як видів соціальної комунікації..

Форма контролю: обговорення.

Література: 1, 3, 4, 5, 6, 9, 10.

Тема 6. Невербальна комунікація

Семінарське заняття: Вербальна й невербальна комунікація – 2 год.

Мета: засвоєння знань про особливості й склад вербальної й невербальної комунікації.

Питання:

1. Семіотика як наука про вивчення знакових систем.
2. Мовне спілкування як засіб комунікації. Функції мови.
3. Форми мовної комунікації.
4. Поняття невербальної комунікації.
5. Невербальні елементи комунікації:
 - 5.1 Кінесика
 - 5.2 Тактильна поведінка
 - 5.3 Сенсоріка
 - 5.4 Проксеміка
 - 5.5 Хронеміка
6. Паравербальна комунікація.

Література: 1, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 15, 16, 19, 21, 28, 42.

Самостійна робота: Невербальні комунікаційні засоби – 10 год.

Мета: засвоїти матеріал з теми, підготуватись до семінарського заняття.

Завдання: Підготувати реферат, обравши одну з наступних тем або за пропозицією студента:

1. Мова стягів як невербальний комунікаційний засіб.
2. Вишивка та орнамент як невербальний комунікаційний засіб.
3. Фольклорний образ як невербальний комунікаційний засіб.
4. Танок як невербальний комунікаційний засіб.
5. Національний танок як невербальний комунікаційний засіб.
6. Поза та жести в системі комунікаційних засобів.
7. Міміка як невербальний комунікаційний засіб.
8. Фізіологічні засади невербальної комунікації.
9. Культурні засади невербальної комунікації.

Форма контролю: реферат.

Література: 5, 21, 28, 34, 35.

Тема 7. Формування соціально-комунікаційних інститутів

Практичне заняття: Аналіз системи соціально-комунікаційних установ регіону – 4 год.

Мета: оволодіти навичками аналізу системи соціально-комунікаційних установ, звернути увагу на загальне й особливе в основних підсистемах системи соціальних комунікацій регіону.

Робота виконується групами по 3-4 студенти під керівництвом викладача.

Завдання:

1. Представити у вигляді схеми комунікаційну модель однієї з установ: архіву, видавництва, бібліотеки, книжкового магазину, інформаційної агенції, ЗМІ як елементу соціально-комунікаційної системи регіону.
2. Дослідити типо-видовий склад та специфічні завдання цієї установи: мета функціонування, особливості інформаційного ресурсу, специфіка засобів комунікації.
3. Навести перелік продуктів та послуг, які надає установа.

4. Зробити висновок про місце обраної інституції в загальній системі соціально-комунікаційних установ регіону.

Форма контролю: Підсумки аналізу оформлюються у вигляді звіту.

Література: 4, 5, 9, 10, 18, 20, 33, 34.

Тема 8. Система документної комунікації суспільства

Семінарське заняття: Документна комунікація: особливості становлення та перспективи розвитку – 2 год.

Мета: засвоїти специфічні особливості системи документної комунікації суспільства та визначити стратегічний вектор її розвитку в умовах інформатизації.

Питання:

1. Характеристика та сутнісні ознаки документної комунікації суспільства.
2. Історія становлення та розвитку документної комунікації суспільства.
3. Техніко-технологічні трансформації документно - інформаційних структур.
4. Системно-мережевий рівень функціонування системи документних комунікацій.
5. Інтеграційні тенденції в системі документних комунікацій інформаційного суспільства.

Література: 8, 9, 10, 11, 25, 33.

Самостійна робота: Підготовка до семінарського заняття «Документна комунікація: особливості становлення та перспективи розвитку» – 8 год.

Мета: Засвоїти сукупність поглядів теоретиків та практиків соціальних комунікацій на сутність документної комунікації суспільства, оволодіти знаннями з питань її становлення, функціонування та розвитку.

Зміст роботи: конспектування основних положень з рекомендованої літератури згідно плану семінарського заняття.

Форма контролю: обговорення.

Література: 8, 9, 10, 11, 25, 33.

Тема 9. Електронна комунікація

Семінарське заняття: Система електронної комунікації –

2 год.

Мета: засвоєння знань про особливості функціонування електронної комунікації, знайомство з комунікаційними сервісами.

Питання:

1. Електронні інтерактивні комунікації: загальна характеристика.
2. Переваги й недоліки Інтернету як засобу комунікації.
3. Комунікаційні сервіси в Інтернет.
4. Особливості віртуального спілкування.
5. Мережева взаємодія як канал соціальних комунікацій. Мережеве суспільство.

Література: 2, 3, 5, 9, 10, 12, 44.

Самостійна робота: Підготовка до семінарського заняття «Система електронної комунікації» – 8 год.

Мета: Засвоїти сукупність поглядів теоретиків та практиків соціальних комунікацій на сутність електронної комунікації суспільства, оволодіти знаннями з питань її становлення, функціонування та розвитку.

Зміст роботи: конспектування основних положень з рекомендованої літератури згідно плану семінарського заняття.

Форма контролю: обговорення.

Література: 2, 3, 5, 9, 10, 12, 44.

Тема 10. Масова комунікація

Семінарське заняття: Система масової комунікації –

2 год.

Мета: засвоєння знань про особливості функціонування масової комунікації, знайомство з системою ЗМІ.

Питання:

1. Сутність масової комунікації.
2. Теорії масової комунікації.
3. Моделі й структурні компоненти масової комунікації.
4. Функції і характеристики масової комунікації.

5. Глобалізація системи масової комунікації суспільства.

Література: 5, 12, 14, 17, 22, 24, 27, 36, 39, 46.

Практична робота: Вивчення регіонального сегменту засобів масової комунікації за видами: преса, аудіовізуальні ЗМІ – 4 год.

Мета: закріплення теоретичного матеріалу з теми та оволодіння навичками дослідження ринку засобів масової комунікації.

Завдання виконується групами по 3-4 студенти під керівництвом викладача..

Завдання:

1. Здійснити інформаційний пошук та навести відомості про обраний вид масової комунікації.
2. Скласти перелік установ, що утворюють комунікаційне середовище та пропонують пакети послуг на ринку засобів масової комунікації.
3. Навести перелік основних продуктів та послуг, що надають ті чи інші ЗМІ.

Форма контролю — результати аналізу оформлюються у письмовому вигляді та обговорюються на заключному занятті.

Література: 5, 12, 14, 17, 22, 24, 27, 36, 39, 46.

Самостійна робота: Підготовка до семінарського заняття «Система масової комунікації» – 12 год.

Мета: Засвоїти сукупність поглядів теоретиків та практиків соціальних комунікацій на сутність масової комунікації, оволодіти знаннями з питань її становлення, функціонування та розвитку.

Зміст роботи: конспектування основних положень з рекомендованої літератури згідно плану семінарського заняття.

Форма контролю: обговорення.

Література: 5, 12, 14, 17, 22, 24, 27, 36, 39, 46.

Тема 11. Наукова комунікація

Практична робота: Знайомство з науковими школами ХДАК – 4 год.

Мета: засвоєння теоретичного матеріалу з теми «Наукова комунікація».

Зміст роботи:

1. Оволодіти знаннями щодо еволюції теоретико-методологічних уявлень про систему наукових комунікацій;
2. Дослідити основні етапи становлення та розвитку наукових шкіл бібліотечно-інформаційного спрямування.
3. Проаналізувати рівень ефективності наукової школи.
4. Обґрунтувати основні моделі наукової взаємодії соціокомунікаційних установ в умовах інформаційного суспільства

Форма контролю: результати аналізу оформлюються у письмовому вигляді та обговорюються на заключному занятті.

Література: 47 .

МЕТОДИ НАВЧАННЯ: лекції, семінарські та практичні заняття, самостійна робота, складання схем та порівняльних таблиць.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ: поточне тестування, оцінка за реферат, оцінки за відповіді на семінарських заняттях, підсумковий письмовий тест.

III. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ СТУДЕНТАМ

Шкала оцінювання:

- 90-100 балів - відмінно (A);
- 82-89 балів-добре (B);
- 74-81 бал - добре (C);
- 64-73 бали - задовільно (D);
- 60-63 балів - задовільно (E);
- 35-59 балів - незадовільно з можливістю повторного складання (FX);
- 1 -34 бали - незадовільно з обов'язковим повторним курсом (F).

Підсумковий контроль	— 40 балів
Рубіжне тестування	— 1 бал
Контрольна робота	— 4 бали
Доповідь на семінарському занятті	— 2 бали
Звіт про практичну роботу	— 1 бал
Звіт про самостійну роботу	— 1 бал

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

Підручники, опорні конспекти лекцій, навчальні посібники, навчально-методичне забезпечення дисципліни, інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни (ІКНМЗД), нормативні документи, ілюстративні матеріали.

Розподіл балів за курсом

Розділ 1				Розділ 2				Розділ 3					ПК	Всього	
Т 1	Т 2	Т 3	тест	Т 4	Т 5	Т 6	тест	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11			Реф.
2	9	2	1	2	6	7	1	4	7	7	7	4	1	40	100

IV. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Болотова А. К. Социальные коммуникации : учеб. пособие / А. К. Болотова, Ю. М. Жуков, Л. А. Петровская. — М. : Гардарики, 2008. — 279 с. — (Disciplinae).
2. Бориснев С. В. Социология коммуникаций : учеб. пособие / С. В. Бориснев. — М., 2003. — 128 с.
3. Гнатюк О. Л. Основы теории коммуникации : учеб. пособие / О. Л. Гнатюк. — М. : КНОРУС, 2010. — 256 с.

4. Кашкин В. Б. Основы теории коммуникации : краткий курс / В. Б. Кашкин. — Изд. 3-е, перераб. и доп. — М. : АСТ : Восток-Запад, 2007. — 248 с. — (Лингвистика и межкультурная коммуникация : золотая серия).
5. Основы теории коммуникации : учебник / под ред. проф. М. А. Василика. — М. : Гардарики, 2003. — 615 с.
6. Почепцов Г. Г. Теория и практика коммуникации / Г. Г. Почепцов. — М. : Изд-во «Центр», 1998. — 349 с.
7. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации / Георгий Почепцов. — М. : Рефл.-бук; К. : «Ваклер». — 2003. — 651 с.
8. Соколов А. В. Социальные коммуникации : учебно-метод. пособие / А. В. Соколов. — М. : ИПО «Профиздат». — 2001. — 222 с.
9. Соколов А. В. Общая теория социальной коммуникации / А. В. Соколов. — СПб. : Изд-во Михайлова, 2002. — 459 с.
10. Социальные коммуникации: (теория, методология, деятельность) : слов.-справочник / [авт.-сост. В. А. Ильганаева]. — Харьков : Гор. типография, 2009. — 391 с.
11. Соціальні комунікації: хрестоматія / уклад. В.О. Ильганаева. — Х. : ХДАК. — 178 с.
12. Шарков Ф. И. Коммуникология: основы теории коммуникации : учеб. для бакалавров / Ф. И. Шарков ; Междунар. акад. бизнеса и упр., Ин-т соврем. коммуникац. систем и технологий. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Дашков и К, 2010. — 591 с.
17. Богомолова Н. Н. Социальная психология массовой коммуникации : учеб. пособие / Н. Н. Богомолова. — М. : Аспект Пресс, 2010. — 191 с.
18. Бучковська О. Ю. Розвиток теорії комунікації: історіографічний підхід / О. Ю. Бучковська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2007. — № 4. — С. 44-48.
19. Винокур Т. Г. Говорящий и слушающий. Варианты речевого поведения / Т. Г. Винокур. — М. : «Наука», 1993. — 159 с.
20. Всемирный доклад ЮНЕСКО по коммуникации и информации, 1999-2000 гг. / пер. : Г. Н. Вачнадзе, Ю. Б. Кашлев. — Париж : ЮНЕСКО, 2000. — 172 с.
21. Горелов И. Н. Невербальные компоненты коммуникации / И. Н. Горелов. — М. : «Наука», 1980. — 238 с.
22. Головлева Е. Л. Массовые коммуникации и медиапланирование : учеб. пособие / Е. Л. Головлева. — М. : Академ. проект ; Екатеринбург : Деловая книга, 2009. — 343 с. — (Gaudeamus. Фундаментальный учебник).
23. Землянова Л. М. Коммуникативистика и средства информации : англо-русский толк. слов. концепций и терминов / Л. М. Землянова; МГУ им. М. В. Ломоносова. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 2004. — 415 с.
24. Иванов В. Ф. Аспекты массовой коммуникации. Ч. 1-3. : моногр. / В. Ф. Иванов. — К. : Акад. укр. прессы, Центр своб. прессы, 2009.
25. Ильганаева В. А. Гармонизация культурной среды в условиях информатизации общества / В. А. Ильганаева. — Х. : ХГАК, 1999. — 36 с.
26. Каньгин Ю. М. Введение в социальную когнитологию / Ю. М. Каньгин, Ю. И. Яковенко. — К. : Наук. думка, 1992. — 108 с.
27. Киселев А. Г. Теория и практика массовой информации : учеб. / А. Г. Киселев. — М. : Кнорус, 2009. — 431 с.
28. Кнапп М. Л. Невербальные коммуникации / М. Л. Кнапп. — М. : «Наука», 1978. — 308 с.

Додаткова

13. Афанасьев В. Г. Социальная информация / В. Г. Афанасьев. — М. : Наука, 1994. — 200 с.
14. Березин В. М. Массовые коммуникации: сущность, каналы, действия / В. М. Березин. — М. : РИП-холдинг. 2003. — 173 с.
15. Биркенбил В. Язык интонации, мимики, жестов / В. Биркенбил. — С.—П.: «Питер», 1997. — 176 с.
16. Бороздина Г. В. Психология делового общения. / Г. В. Бороздина. — М. : «Деловая книга», 2005. — 295 с.

29. Конечкая В.П. Социология коммуникации / В. П. Конечкая. — М. : МУБУ, 1997. — 164 с.
30. Лабунская В. А. Невербальное поведение (социально—перцептивный подход) / В. А. Лабунская. — Ростов-на-Дону : «Феникс», 1988. — 246 с.
31. Лабунская В. А. Экспрессия человека: общение и межличностное познание / В. А. Лабунская. — Ростов-на-Дону: «Феникс», 1999. — 214 с.
32. Леонтьев А. А. Психология общения / А. А. Леонтьев. — М. : «Смысл», 1997. — 239 с.
33. Маклюэн М. Галактика Гутенберга : становление человека печатающего / М. Маклюэн ; пер. И.О. Тюриной. — М. : Академический проект: Фонд «Мира», 2005. — 496 с.
34. Мечковская Н. Б. История языка и история коммуникации: от клинописи до Интернета : курс лекций по общ. языкознанию / Н. Б. Мечковская. — М. : Флинта : Наука, 2009. — 582 с
35. Морозов В. П. Искусство и наука общения: невербальная коммуникация / В.П. Морозов. — М. : ИП РАН, Центр «Искусство и наука», 1998. — 189 с.
36. Москаленко А.З. Основи масово-інформаційної діяльності : підручник / А. З. Москаленко, Л. В. Губернський, В. Ф. Іванов. — К., 1999. — 634 с.
37. Почепцов Г. Г. Коммуникативные технологии XX века / Г. Г. Почепцов. — М. : Рефл-бук; К. : «Ваклер», 2001. — 349 с.
38. Почепцов Г. Г. Комуникативний інжиніринг: теорія і практика. Навч. посібник для студентів і аспірантів. — К.: Альтерпрес, 2008. — 408 с.
39. Різун В. В. Маси : тексти лекцій / В. В. Різун. — К. : Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2003. — 118 с.
40. Соколов А.В. Информациология как сюрреалистическая гигатеория / А. В. Соколов // Науч. и техн. б-ки. — 2010. — № 4. — С. 5-17.
41. Соколов А.В. Социальные коммуникации. Ч. II. / А. В. Соколов. — М., 2003. — 356 с.

42. Соломоник А. Язык как знаковая система / А. Соломоник. — М. : Наука, 1992. — 223 с.
43. Холл Э. Как понять иностранца без слов / Э. Холл. — М.: «Наука», 1995. — 197 с.
44. Шарков Ф. И. Коммуникология : энцикл. слов.-справ. : учеб. пособие / Ф. И. Шарков ; Междунар. акад. бизнеса и упр., Ин-т соврем. коммуникац. систем и технологий. — М. : Дашков и К, 2010. — 766 с.
45. Шарков Ф. И. Коммуникология: коммуникационный консалтинг : учеб. пособие / Ф. И. Шарков ; Междунар. акад. бизнеса и упр., Ин-т соврем. коммуникац. систем и технологий. — М. : Дашков и К, 2010. — 406 с.
46. Шарков Ф. И. Коммуникология: социология массовой коммуникации : учеб. пособие / Ф. И. Шарков ; Междунар. акад. бизнеса и упр., Ин-т соврем. коммуникац. систем и технологий. — М. : Дашков и К, 2010. — 318 с.
47. Щёкин Г. В. Как читать людей по их внешнему облику / Г. В. Щёкин. — К. 1992. — 236 с.

V. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Автокомунікація – процес оперування образами, який не передбачає опредмечування об’єктів інформаційного простору.

Адресат – особа (установа), якому спрямовано повідомлення (комунікат, комунікатор).

Аудиторія масова – усі споживачі інформації, що розповсюджуються засобами масової інформації

Аутокомунікація – внутрішня взаємодія, заснована на передачі інформації самому собі

Бар’єри комунікації – помехи, що заважають здійсненню контактів і взаємодії між комунікатором і реципієнтом

Вербальна комунікація – словесна взаємодія, яка ґрунтується на лексично виокремлених одиницях

Візуальна комунікація – взаємодія за допомогою видимих символів

Декодування – етап комунікації, який включає розшифровку прийнятої інформації, тобто інтерпретацію сигналу

Діалог – двосторонній обмін інформацією між людьми як публічно, так і через мас-медіа

Дискурс – будь-яка філософська або наукова концепція, звернена до читача або слухача

Документальна комунікація – процеси або засоби розповсюдження інформації в суспільстві, що здійснюються за допомогою документів

Інституалізація – процес формування різних типів соціальної практики в якості соціальних інститутів

Інтенсивність комунікації – частота обміну інформацією

Інформація – відомості або дані, що об'єктивно відбивають оточуючий світ, окремі його елементи та взаємозв'язки між ними, становлять інтерес для індивідів і матеріалізовані у формі зручній для використання, передачі, збереження, обробки і розповсюдження, в т.ч. засобами автоматизації і комп'ютерізації

Канал комунікації – комплекс засобів зв'язку між джерелом і приймачем інформації

Когнітивна комунікація – найвищий рівень комунікаційної взаємодії в суспільстві, заснований на передачі знань

Кодування – процес перетворення змісту ідей джерела комунікації в систематичний набір символів, на мову, яка зрозуміла отримувачу інформації

Комунікант – особа чи установа, яка виступає ініціатором процесу взаємодії

Комунікат – особа чи установа, на яку спрямована взаємодія

Комунікативістика – наука, що вивчає гуманітарні аспекти розвитку інформаційних систем і засобів, характер, форми й результат їх впливу на суспільне життя

Комунікатор – будь-яка із сторін процесу комунікації, учасник комунікації

Комунікаційне середовище – сфера, в якій здійснюється інформаційний обмін засобами комунікації

Комунікаційні системи – системи, що реалізують різні види соціальної комунікації в визначеній сфері діяльності суспільства

Комунікаційні структури – соціальні організації, що виконують функції забезпечення соціальної взаємодії

Масова комунікація – процес повідомлення соціальної інформації за допомогою засобів комунікації значній кількості просторово розподілених людей

Невербальна комунікація – комунікація за допомогою жестів, міміки, просторової організації та інших засобів, відмінних від мовних

Постіндустріальне (інформаційне) суспільство – соціально-економічна формація, в якій виробництво і споживання інформації складають основу економічної системи і соціальної структуризації суспільства.

Соціальна комунікація – цілеспрямований обмін соціально значимою для її учасників інформацією і знаннями; рух змістів в соціальному часі та просторі

Соціальний інститут – відносно сталі типи й форми соціальної практики, за допомогою яких організується суспільне життя, забезпечуються сталі зв'язки й відношення в рамках соціальної організації суспільства

Художня комунікація – комунікація, що здійснюється засобами мистецьких творів.

VI. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Місце й роль комунікації в суспільній реальності.
2. Форми комунікації в навколишньому світі.
3. Поняття соціальної комунікації.
4. Роль соціальної комунікації в інформаційному суспільстві.
5. Категоріальний апарат теорії соціальної комунікації.
6. Соціальні комунікації й проблема людського спілкування.
7. Міждисциплінарний характер комунікативного знання.
8. Закони теорії комунікації.
9. Типи соціальних комунікацій (особистісна, міжособистісна, внутрішньогрупова, міжгрупова, масова).

10. Еволюція каналів комунікації.
11. Природні канали комунікації.
12. Штучні канали комунікації.
13. Вербальна й невербальна комунікація.
14. Специфіка невербальної комунікації.
15. Художні канали комунікації.
16. Технічні канали комунікації.
17. Усна комунікація.
18. Система документної комунікації.
19. Функції документної комунікації.
20. Електронна комунікація.
21. Погляди Маршала Маклюєна на систему соціальних комунікацій.
22. Соціокомунікаційне значення Інтернет.
23. Інформаційно-комунікаційні сервіси в Інтернет.
24. Комунікаційні бар'єри в системі соціальних комунікацій.
25. Лінійні моделі комунікації.
26. Нелінійні моделі комунікації.
27. Сутність масової комунікації.
28. Структура масової комунікації по Г. Лассуеллу.
29. Теорії масової комунікації.
30. Функції і характеристики масової комунікації.
31. Тенденції глобалізації і їх вплив на соціальну комунікацію.
32. Система наукових комунікацій суспільства.
33. Засоби наукових комунікацій.
34. Походження й види соціально-комунікаційних інститутів.
35. Сутнісні й прикладні функції соціально-комунікаційних інститутів, систем, служб.
36. Види соціальної комунікації: мікрокомунікація, міді-комунікація, макрокомунікація.
37. Спілкування як комунікаційний процес.
38. Род комунікації: усна, документна, електронна й галузі їх застосування.
39. Стадії еволюції соціальної комунікації в залежності від стадій еволюції культури.
40. Періодизація еволюції суспільних комунікаційних систем.
41. Рівні комунікаційної культури: словесні, книжні, мультимедійні.

42. Формування вихідних комунікаційних каналів в процесі антропогенезу.
43. Формування документних соціально-комунікаційних інститутів.
44. Конкуренція книжкової й електронної комунікацій.
45. Формування масової культури і масової комунікації.
46. Комунікаційна культура особистості.
47. Використання засобів масової комунікації в інформаційних війнах.
48. Гіпертекст в мультимедійній комунікації.
49. Штучний інтелект в мультимедійній комунікаційній культурі.
50. Визначення і типологія комунікаційних потреб (особистісні, групові, суспільні).

VII. ТЕМАТИКА КУРСОВИХ, НАУКОВИХ І ДИПЛОМНИХ РОБІТ

1. Комунікація як об'єкт дослідження гуманітарних наук.
2. Соціальні доміанти комунікації.
3. Семіотичний рівень комунікації.
4. Знакові системи і їх типи.
5. Засоби комунікації в дописьмовій культурі.
6. Мовні знакові системи.
7. Знаково-символічна культура як засіб комунікації.
8. Письмо як комунікаційний засіб.
9. Засоби комунікації в письмово друкарській культурі.
10. Електронні засоби соціальної комунікації.
11. Особливості взаємодії вербальних і невербальних засобів комунікації.
12. Комунікативні одиниці невербальної комунікації.
13. Синтетичний рівень комунікації: соціальна значимість.
14. Комунікативні системи кіно і телебачення: характерні особливості.
15. Семіосоціопсихологічна теорія комунікації.
16. Дискурс і його характерні властивості.
17. Текст як комунікативно-пізнавальна одиниця.
18. Теоретико-гносеологічна модель мовної особистості.
19. Міжособистісна комунікація і умови її ефективності.
20. Етична відповідальність в системі масової комунікації.

VIII. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З КУРСУ

Розділ 1. Вступ до теорії соціальних комунікацій

1. Соціальна комунікація визначається як:
 - людське спілкування;
 - рух змістів в соціальному часі та просторі;
 - соціально-інформаційні процеси в суспільстві.
2. Що з перерахованого не є елементом процесу комунікації:
 - комуні кант;
 - комунікаційний канал;
 - реципієнт;
 - комунікаційне середовище.
3. До рівнів комунікаційної діяльності не відноситься:
 - групова комунікація;
 - масова комунікація;
 - міжособистісна комунікація;
 - медіа комунікація.
4. Комунікаційний канал – це:
 - реальна або уявлювана лінія зв'язку між комунікантом та реципієнтом;
 - вплив на партнера з будь-якою метою;
 - сукупність умов здійснення комунікації.
5. До видів соціальної комунікації не відноситься:
 - вербальна комунікація;
 - невербальна комунікація;
 - синтетична комунікація;
 - масова комунікація.

Розділ 2. Комунікаційне спілкування

1. Першу модель комунікації розробив:
 - Г. Г. Почепцов;
 - Аристотель;
 - Ф. Деніс
2. Ситуація «Вавилонського столпотворення» являє собою реалізацію:
 - Технічного бар'єру комунікації;
 - Міжязикового бар'єру комунікації;
 - Соціального бар'єру комунікації.

3. Акустичний канал соціальної комунікації виникає на основі:
 - зору;
 - слуху;
 - дотику.
4. Процес інституалізації сфери комунікаційної діяльності розпочався:
 - середина XIX ст.
 - 20-ті рр. XX ст.
 - 90-ті рр. XX ст.
5. До кумулятивних установ суспільства можна віднести:
 - засоби масової інформації;
 - бібліотеки;
 - інформаційні агенції.

Розділ 3. Інформаційно-комунікаційні інститути суспільства

1. Бібліотечна система України як підсистема соціальних комунікацій суспільства: загальна характеристика.
2. Система архівних установ України як підсистема соціальних комунікацій суспільства: загальна характеристика.
3. Система музеїв України як підсистема соціальних комунікацій суспільства: загальна характеристика.
4. Система органів науково-технічної інформації України як підсистема соціальних комунікацій суспільства: загальна характеристика.
5. Засоби масових комунікацій як підсистема соціальних комунікацій суспільства: загальна характеристика.
6. Функції документної комунікації суспільства.
7. Розвиток електронної комунікації в Україні.
8. Засоби масової комунікації України: структура та функціональні особливості.
9. Мережеві засоби масової інформації в системі електронних комунікацій суспільства.
10. Система наукових комунікацій в бібліотечно-інформаційній діяльності.

Навчальне видання

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ
Програма та навчально-методичні матеріали
до курсу

ДАВИДОВА Ірина Олександрівна
доктор наук із соціальних комунікацій, професор,
завідувач кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи

Друкується в авторській редакції

Комп'ютерний набір
Комп'ютерна верстка *Шамрай А. В.*

План 2018

Підписано до друку 21.12.2017 р. Формат 60x84/16
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 1,86. Обл.-вид. акр. 1,06. Тираж Зам. №

Адреса редакції і видавця:
ХДАК, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4